

SUGGNOMÈ *vzw*

Forum voor Herstelrecht en Bemiddeling

Nieuwsbrief

Jaargang 5 nr. 1

15 februari 2004

V.U.: Marianne Regelbrugge

Bondgenotenlaan 150/1

3000 LEUVEN

Tel: 016/22 63 88

Fax: 016/22 74 82

Bank: 736-0001066-63

E-mail: suggnome@wol.be

Website: www.suggnome.be

REDACTIONEEL

21 februari 2004, nog enkele dagen voor de start van het 'proces - Dutroux', een proces dat nu reeds het 'proces van de eeuw' genoemd wordt. Nagenoeg elk pers-medium wijdt sedert enkele weken extra aandacht aan dit proces. Op zich geen probleem, de pers dient de bevolking te informeren. Vraag is echter of de concurrentie logica hen niet drijft in de richting van pure 'sensatie'. Blijkbaar spelen de actoren die aan zet zijn bij dit proces hier handig op in. Zo duiken de Dutroux dossiers van Aarlen integraal op in de media tot grote ergernis van ondermeer Henry-Paul Godin, één van de meest ervaren assisenvoorzitters van ons land, die ervan overtuigd is dat de lekken in het dossier sowieso de rechtspraak zullen beïnvloeden. " *U gelooft toch niet meer dat justitie boven de commercie staat? We drijven een handeltje, we produceren spektakels met het gerecht in de hoofdrol. We krijgen in het buitenland nooit meer verkocht dat Marc Dutroux een eerlijk proces krijgt. ...Ik hoop uit de grond van mijn hart dat mijn collega's het proces Dutroux zonder problemen doorworstelen. Maar ik kan hen nu al zeggen dat het niet gemakkelijk zal zijn. Sensatie verkoopt, helaas.*" aldus Henry-Paul Godin in *Knack*.(1)

Of de 'samenleving' met deze gang van zaken gebaat is blijft nog maar de vraag. Het risico dat de direct betrokkenen en in het bijzonder de slachtoffers en nabestaanden van de slachtoffers verstooken blijven van de 'erkenning' die hen toelaat het gebeurde een plaats te geven in hun verdere leven, is reëel. Ook zij wensen maar één ding: dat er 'recht' wordt gesproken en dat ook zij hierbij gehoord worden. In de nasleep van de affaires Dutroux werd de discussie rond de rechten van slachtoffers in het kader van een strafrechtelijke procedure - een discussie die reeds in de jaren voorafgaand aan deze gebeurtenissen gestimuleerd werd vanuit de ervaringen van slachtoffers en hun hulpverleners - zeer actueel en leidde ondermeer tot enkele bepalingen terzake in de Wet 'Franchimont' van 12 maart 1998.

Ondertussen werd ook op niveau van de Europees Unie aandacht besteed aan de rechten van slachtoffers wat resulteerde in het Kaderbesluit van 15 maart 2001 betreffende de rechten van slachtoffers in strafrechtelijke procedures. Anders dan het geval is bij eerdere supranationale documenten op dit terrein(2), gaat het hier niet om adviezen of aanbevelingen

<i>Van de redactie</i>	7
<i>Een reflectie op bemiddelingzodds omschreven in het Kaderbesluit van de Raad van Europa van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure</i>	4
<i>Reflecties vanuit de praktijk van slachtofferhulp bij artikel 10 van het besluit van de Raad van Europa inzake de positie van het slachtoffer binnen de strafrechtelijke procedure</i>	6
<i>Verslagsamenspraak 15 december 2003</i>	8
<i>Brieven uit de gemeente Oudenaarde</i>	12
<i>Goed om weten</i>	15
<i>Verwerking gegevens herstelbemiddeling voor minderjarige ouders mbt. 2002</i>	18
<i>Samenspraak 12 maart 2004</i>	30

met vooral een hoge evocatieve waarde maar om een uitgewerkt patroon van – veelal inhoudelijk bepaalde – dwingende normen waaraan de nationale wetgeving zich zal moeten conformeren.(3) In haar beleidsnota van 12 november 2003 kondigt minister van Justitie, Laurette Onkelinx, aan invulling te willen geven aan de bepalingen van dit kaderbesluit. In het verlengde hiervan ziet zij een belangrijke structurele rol weggelegd voor de diensten slachtofferonthaal en stelt zij samenwerkingsakkoorden tussen de gemeenschappen en gewesten, de politionele diensten en de diensten slachtofferonthaal op het parket in het vooruitzicht.

Eén van de bepalingen van het Europees Kaderbesluit betreft de promotie van ‘bemiddeling’ in strafzaken en dit voor bepaalde misdrijven.(4) Hierbij wordt tevens gesteld dat elke overeenkomst tussen slachtoffer en dader die het resultaat is van dergelijk bemiddelingsproces mee in overweging dient genomen bij de uiteindelijke besluitvorming.

Een opmerkelijke bepaling temeer daar we kunnen vaststellen dat bij het spreken over rechten van slachtoffers in het kader van de strafrechtelijke procedure, de ‘slachtofferbeweging’ zeker niet vanzelfsprekend uitkomt bij een pleidooi voor slachtofferdaderbemiddeling.

Hoewel sommigen van mening zijn dat de actieve betrokkenheid van slachtoffers bij de procesgang en de communicatie van het slachtoffer met de dader een meerwaarde kan hebben bij de verwerking van de feiten, menen anderen(5) dat in dit verband weinig objectieve onderzoeksgegevens voorhanden zijn zeker m.b.t. die groep slachtoffers die niet tevreden waren over het bemiddelingsaanbod.

Verder meent men vanuit de slachtofferbeweging dat vooralsnog in de opleiding van bemiddelaars veel te weinig aandacht gaat naar

het slachtofferperspectief en pleit men ervoor slachtofferhulp actief te betrekken in de vorming.

M.S. Groenhuijsen(6), voorzitter van het Europees Forum voor Slachtofferhulp, hield reeds in 1999 op de eerste conferentie van het European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice een pleidooi voor de verwettelijking van slachtofferdaderbemiddeling. Verwettelijking biedt het voordeel, aldus Groenhuijsen, dat duidelijkheid gecreëerd wordt m.b.t. de lading die gedekt wordt door de verschillende modaliteiten van bemiddeling. Verder ziet hij hier een kans in tot veralgemeenbaarheid van het aanbod wat de rechtsgelijkheid ten goede komt. Tenslotte meent hij dat op die manier voorzien kan worden in de voor betrokken partijen noodzakelijke rechtswaarborgen. Hiertoe dient duidelijkheid gecreëerd m.b.t. de relatie tussen slachtoffer-daderbemiddeling enerzijds en de klassieke strafrechtelijke procedure anderzijds. Essentieel element in de bemiddelingsprocedure is de vrijwilligheid van partijen om al dan niet gebruik te maken van dit aanbod. Dit houdt voor Groenhuijsen ook in dat partijen voldoende geïnformeerd zijn m.b.t. de aard van het bemiddelingsproces, hun rechten, de mogelijke consequenties van hun beslissing om al dan niet deel te nemen en m.b.t. de gevolgen verbonden aan het niet bereiken van een overeenkomst in het kader van een bemiddelingsproces. Een belangrijk knelpunt blijft voor Groenhuijsen de verzoenbaarheid van de deelname van de ‘verdachte’ aan een bemiddelingsproces enerzijds en het respecteren van het principe van ‘vermoeden van onschuld’ anderzijds. “*I cannot understand how an offender can visibly accept his responsibility for the crime without admitting his guilt in the legal sense of the word. ... If an offender wants to retain any claim to innocence, the mediation process could never be really serving the best interests of the victim involved.*”(7) In navolging hiervan meent Groenhuijsen dat verklaringen van de dader

tijdens de bemiddeling inzake schuld en verantwoordelijkheid ook in strafrechtelijke zin van onherroepelijke betekenis zouden moeten zijn. Dat hiermee mogelijk een hypotheek komt te liggen op de vertrouwelijkheid van het bemiddelingsproces is duidelijk.

Ondertussen heeft minister van Justitie, Laurette Onkelinx, een belangrijke impuls gegeven aan de verdere ontwikkeling van de praktijk van herstelbemiddeling voor vonnis, dit via een substantiële verhoging van de middelen voorzien voor het realiseren van het aanbod herstelbemiddeling in de verschillende gerechtelijke arrondissementen. Voor Vlaanderen betekent dit een mogelijke opstart van de praktijk in de arrondissementen Gent en Turnhout. De bijkomende middelen laten ook toe de reeds lopende praktijk in de verschillende arrondissementen te consolideren.

Verder heeft minister Onkelinx, conform haar beleidsintenties, ook opdracht gegeven aan de Cel Beleidsvoorbereiding van de Federale Overheidsdienst Justitie om overleg op te starten m.b.t. de “*verwettelijking*” van herstelbemiddeling. Welk perspectief men hierbij voor ogen heeft zal de komende periode moeten blijken. Ondertussen heeft Suggnomè met het oog op deze besprekingen het initiatief genomen om de eigen standpunten in dit verband te verduidelijken en ruime bekendheid te geven.(8)

Gegeven in voorgaande beschreven bemerkingen vanuit de slachtofferbeweging, lijkt het ons zinvol met het oog op het overleg inzake verwettelijking, ook met hen de dialoog verder te zetten zodat ook hun bekommernissen mee in overweging worden genomen. In de volgende bladzijden laten we achtereenvolgens Astrid Rubbens en Nicole Robbrecht aan het woord, die beiden vanuit hun betrokkenheid bij de slachtofferproblematiek van het Europees kaderbesluit en meer bepaald artikel 10 inzake ‘bemiddeling’ becommentariëren. De discussie wordt verdergezet

op de Samenspraak van 12 maart waar we hopen u talrijk te mogen verwelkomen.

Veel leesgenot!

Marianne Regelbrugge
Coördinator Suggnomè

1. Knack 18 februari 2004
2. Zo ondermeer: de United Nations Declaration on the Basis Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power (1985) en de Council of Europe Recommendation on the Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure (1985)
3. Groenhuijsen, M.S., “Hervorming van het strafprocesrecht met het oog op de belangen van het slachtoffer: “we aint’t seen nothing yet”
4. Zie ook Nieuwsbrief jrg. 4nr. 4
5. Marc Groenhuijsen op het “Dikê-seminar” in Portugal, september 2003
6. Groenhuijsen, M.S., Victim-Offender Mediation: Legal and Procedural Safeguards. Experiments and Legislation in some European Jurisdictions. Leuven, 28 oktober 1999
7. Idem
8. Van Garsse, L., “Bemiddeling in strafrechtelijke context: suggesties voor regelgeving op basis van jaren bemiddelingspraktijk” oktober 2003

Een reflectie op bemiddeling zoals omschreven in het Kaderbesluit van de Raad van Europa van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure.

Het Europees Kaderbesluit (inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure) is een mijlpaal in de ontwikkeling van de rechten voor slachtoffers in Europa. Het schept een verplichtend kader voor alle lidstaten en brengt de positie van slachtoffers in de verschillende landen op de politieke agenda. Dit is een goede zaak, ook al blijkt dat de implementatie van deze rechten vaak moeizaam verloopt.

Artikel 10 van het kaderbesluit geeft bemiddeling uitdrukkelijk een plaats. We zouden dit kunnen zien als een aanzet naar een meer herstelgerichte kijk, maar is dit wel zo? Ik mis een onderliggende visie en artikel 10 roept bij Slachtofferhulp dan ook heel wat bedenkingen op. De rechten van het slachtoffer zijn, mijn inziens, onvoldoende gegarandeerd en het artikel gaat onvoldoende uit van het slachtoffer zelf.

Ik wil vertrekken vanuit mijn overtuiging dat slachtoffers zoveel mogelijk autonomie moeten krijgen en geresponsabiliseerd moeten worden. Een slachtoffer weet zelf het beste wat hij nodig heeft, hoe hij dat wil krijgen en van wie. Het verwerkingsproces van het slachtoffer moet steeds gerespecteerd worden. Voor dit verwerkingsproces is het slachtoffer zelf verantwoordelijk.

Slachtoffers moeten gesteund worden in hun autonomie en daarvoor is het nodig dat ze kennis hebben over en gesteund worden in al hun mogelijkheden.

Hier kan veel over gezegd worden, maar op het vlak van informatie is het, volgens mij, in de eerste plaats de rol van justitie om het slachtoffer systematisch en objectief te informeren over alle gerechtelijke en buitengerechtelijke afhandelingsmogelijkheden en eventueel te verwijzen. Dit gebeurt nu niet. Slachtoffers worden veel te weinig geïnformeerd en komen nog te vaak slechts toevallig in aanraking met hulp- en dienstverlening. Ik heb zelf genoeg ervaren in het begeleiden van slachtoffers dat over geen, foutieve of onvoldoende informatie beschikken slachtoffers belemmert om voor zichzelf overwogen keuzes te maken en dit is nefast voor een verwerkingsproces.

Deze autonomie reikt uiteraard niet verder dan daar waar men aan de autonomie van de andere raakt. De "andere" in deze context is altijd de dader en de samenleving. Slachtoffer, dader en samenleving zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden binnen een strafrechtelijke context. Ten gevolge van een misdrijf ontstaat een conflict. Dit conflict situeert zich, volgens mij, tussen dader en slachtoffer, dader en samenleving en slachtoffer en samenleving. Een antwoord bieden op deze context betekent een continue evenwichtsoefening tussen enerzijds, de individuele vrijheid van het slachtoffer, de dader en de samenleving en anderzijds de verantwoordelijkheid van het slachtoffer, de dader en de samenleving. Begrippen als vrijheid en verantwoordelijkheid zijn delicaat en roepen vaak reactie op. Beide begrippen situeren zich in hetzelfde veld en zijn dynamisch en onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het is een uitdaging voor ons allen om zich in dit veld te bewegen.

Wanneer ik in het kaderbesluit lees dat elke lidstaat de bemiddeling moet bevorderen voor de strafbare feiten waarvoor hij de maatregel passend acht, vrees ik dat hier de autonomie van het slachtoffer niet gediend wordt. Wat is bevorderen? Wie beslist of de strafbare feiten geschikt zijn voor bemiddeling?

Alle partijen (slachtoffer, dader, samenleving) moeten, volgens mij, inspraak krijgen. De samenleving, hier vertegenwoordigd door het parket, zal uiteindelijk het laatste woord hebben, maar de beslissing zou enkel na genuanceerd alle partijen gehoord te hebben, genomen mogen worden. De dialoog is essentieel in heel dit gebeuren.

Het woord “bevorderen” impliceert dat men, mogelijk, de ene afhandelingvorm voor de andere gaat plaatsen. Ik pleit ervoor de keuze te laten aan de partijen, waarbij een aanbod geformuleerd wordt en slachtoffer en dader de ruimte hebben om te kiezen.

In de praktijk ervaar ik dat deze ruimte er nog steeds onvoldoende is. Dit heeft, volgens mij, te maken met de context waarbinnen bemiddeling in Vlaanderen momenteel nog vervat zit.

Dader en slachtoffer zijn enerzijds gevat in, wat ik de “justitiële weg” wil noemen, daarnaast is er de “bemiddelingsweg” waar ze kunnen voor kiezen. Met justitiële weg bedoel ik de klassieke weg van het dossier: klacht, onderzoek, vervolging, veroordeling, straf en burgerlijke partij. We zien de laatste jaren dat hier belangrijke evoluties op gang zijn en beide wegen naar elkaar toe groeien, elkaar ontmoeten en positief beïnvloeden. Ik vind dit een zeer boeiend proces waar we middenin zitten.

We staan echter nog maar aan het begin van de weg. Een zeer groot knelpunt vind ik de verschillen in houding en kennis die men terugvindt bij de verschillende betrokkenen. Op dit moment gaan niet alle actoren binnen de strafrechtelijke context even genuanceerd en respectvol om met wat in een bemiddelingsprocedure aan bod komt. Dit kan zeer belastend zijn voor slachtoffers en dit moet zoveel mogelijk vermeden worden. Ik zie de noodzaak om, gelijktijdig met het opbouwen van een bemiddelingspraktijk, verder te werken aan een vernieuwde kijk en praktijk. Deze twee zaken moeten hand in hand gaan. Justitie en welzijn hebben hier een gezamenlijke opdracht.

Bemiddeling is meer dan een afhandelingmethodiek en moet gesitueerd worden binnen een brede herstelrechtelijke visie. Om dit waar te maken is het, volgens mij, o.a. noodzakelijk dat bemiddeling volwaardig gestructureerd, erkend en gesubsidieerd wordt. Er is nood aan een goed regelgevend kader, dat bemiddeling de plaats geeft die ze hoort te hebben en de ruimte geeft om te groeien.

De kritische vragen, argwaan soms, algemene bezorgdheid binnen de slachtofferhulpverlening zijn meestal een gevolg van praktijkervaringen waarbij over grenzen van slachtoffers heen gegaan wordt, inzet niet gezien wordt, enz. Bemiddeling wordt soms gebruikt om de motivatie van de dader te tonen en de inhoud wordt soms gerecupereerd tijdens de zitting. Zelfs de vrees bij slachtoffers dat dit zou kunnen gebeuren kan leiden tot het zich beknot voelen in zijn individuele keuzevrijheid. We moeten hier blijven inspanningen doen. Ondertussen, vind ik, dat slachtoffers goed geïnformeerd moeten zijn over alle mogelijkheden en alle consequenties. Aan daderkant, denk ik, moet de bemiddeling passen binnen een bewustwordingsproces, waarbij de dader evolueert naar verantwoordelijkheid nemen t.a.v. zichzelf, het slachtoffer en de samenleving.

Dit alles betekent niet dat de afspraken die opgenomen werden in de overeenkomst niet kunnen in aanmerking genomen worden. Het zou een zeer grote miskennis van inzet zijn moest dit niet gebeuren. Ik vind het hierbij belangrijk dat er gesproken wordt van “kunnen”, omdat hier de derde partij m.n. de vertegenwoordiging van de samenleving zijn rol te vervullen heeft. Een overeenkomst die door dader en slachtoffer aanvaard is, maar waarin maatschappelijk onaanvaardbare afspraken staan moet kunnen gecorrigeerd worden. Voor mij mogen de zaken die tijdens de procedure aan bod kwamen of in de overeenkomst staan, aan bod komen in de verdere gerechtelijke afhandeling, zolang dit vanuit respect gebeurt en in dialoog.

Uiteindelijk is het de bedoeling een zo goed mogelijk antwoord te formuleren op een misdrijf en het hieruit ontstaan conflict. Waarom zouden geleverde inspanningen dan niet, in de juiste context, een plaats kunnen hebben? Het komt hier weer op attitude aan.

Wat is de rol van Slachtofferhulp in dit alles? Slachtofferhulp staat in het forensisch veld voor de belangen van het slachtoffer. Zij wil dit doen vanuit een emancipatorische en forensische kijk. Slachtofferhulp gaat uit van de beleving van het slachtoffer en biedt ondersteuning. Hierbij wordt maximaal appèl gedaan op de autonomie en de mogelijkheden van het slachtoffer. In de begeleiding komen de slachtofferdimensie, daderdimensie en de maatschappelijke dimensie aan bod. Deze dimensies zijn intrapersoonlijk en hebben betrekking op hoe het slachtoffer zich respectievelijk t.a.v. van zijn slachtofferschap, de dader en de maatschappelijke reactie verhoudt. Het exploreren van de herstelnoden en herstel mogelijkheden zijn hier een deel van. Bemiddeling is een mogelijke weg. Het is onze taak slachtoffers te informeren en te ondersteunen om alle mogelijkheden voor zichzelf te exploreren, zodat ze tot een overwogen keuze kunnen komen.

In de kantlijn wil ik nog één bedenking formuleren bij de begripsomschrijving in het kaderbesluit van wat bemiddeling in strafzaken inhoudt. De mogelijkheid tot bemiddeling mag, volgens mij, niet beperkt worden tot voor en tijdens de strafprocedure. Het conflict, ontstaan ten gevolge van een misdrijf, stopt voor een slachtoffer niet na het vonnis. Slachtoffers moeten op elk moment de ruimte krijgen om beroep te doen op bemiddeling. Ook hier moeten we aan alle partijen zoveel mogelijk autonomie laten. In de context van een verwerkingsproces kan het zijn dat slachtoffers pas na het vonnis ertoe geraken om, op één of andere manier, in dialoog te gaan met de dader.

Ik wil het volgende concluderen. Artikel 10 vertrekt onvoldoende vanuit wat bemiddeling voor de betrokken partijen kan betekenen, namelijk verantwoordelijkheid opnemen. Om deze verantwoordelijkheid te kunnen opnemen is een herstelgerichte grondhouding nodig bij alle actoren betrokken in dit proces. Ik vind dit structureel aspect te weinig terug in artikel 10. Voor Vlaanderen staan we voor de opdracht om samen verder te werken aan deze herstelgerichte visie. De bovenstaande tekst geeft een kleine aanzet vanuit welke visie ik dit wil doen.

Alle reacties zijn welkom.

Astrid Rubbens
Stafmedewerker Slachtofferhulp
Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
Astrid.Rubbens@steunpunt.be
03/340 49 17

Reflecties vanuit de praktijk van slachtofferhulp bij artikel 10 van het besluit van de Raad van de Europese Unie inzake de positie van het slachtoffer binnen de strafrechtelijke procedure.

De Europese lidstaten verbinden zich in dit artikel tot bevordering van dader-slachtofferbemiddeling en engageren zich erop toe te zien dat elke bereikte overeenkomst tussen partijen in aanmerking kan worden genomen. Doorheen mijn reflecties vanuit de praktijk, die weliswaar gebaseerd zijn op beperkte er-

varing, streef ik ernaar zoveel mogelijk boodschappen te brengen die ik kreeg van slachtoffers, eerder dan mijn eigen visie te poneren. Van het feit dat dader-slachtofferbemiddeling een grote meerwaarde kan bieden bij de verwerking van de feiten, hoeft niemand mij nog te overtuigen. De grote doorbraak in die overtuiging kwam er door de uitspraak van een slachtoffer van zeer zware feiten aan wie ik in een afrondingsgesprek vroeg wat haar nu het meest geholpen had. Zij stelde dat begeleiding en diverse therapieën, ondersteuning bij dossierinzage en gerechtelijke afhandeling een bijdrage leverden. Doch zeer resoluut formuleerde zij dat de doorbraak in haar verwerkingsproces er kwam dank zij de begeleide communicatie met de dader.

Een aantal ervaringen van slachtoffers die kozen voor bemiddeling en mijn aanwezigheid als steunfiguur daarbij, versterkten mijn overtuiging. Dit doet mij het bevorderen van de herstelrechtelijke benadering en bemiddeling door het beleid toejuichen.

Naast deze overtuiging blijven ervaringen van slachtoffers, die meestapten in de procedure, toch voortdurend zorgen voor vraagtekens, uitroepetekens en regelmatig een stevig "ja, maar". Slachtoffers die meemaken dat hun keuze om een bemiddeling stop te zetten of niet op te starten door één van de actoren binnen de gerechtelijke afhandeling wordt gebruikt tegen hen, voelen zich opnieuw gekwetst en hebben tijd nodig om te herstellen van dit gebeuren.

Het herstelrechtelijke gedachtegoed is binnen de wereld van justitie en advocatuur duidelijk nog onvoldoende doorgedrongen. Reacties van slachtoffers bezorgen mij regelmatig het gevoel dat binnen de driehoeksverhouding dader - slachtoffer - samenleving, justitie als vertegenwoordiger van de samenleving moeite heeft met het integreren van de herstelrechtelijke principes.

Partijen die doorheen communicatie gekomen zijn tot afspraken omtrent hoe zij na de strafuitvoering met mekaar zullen omgaan en

dit ook rapporteerden naar de VI-commissie, hadden vragen bij de manier waarmee deze commissie met dit gebeuren omging.

Als het zich onderling herstellen van partijen leidde tot een overeenkomst, hadden slachtoffers doorgaans de indruk dat deze positief onthaald werd door justitie. Toch blijven slachtoffers worstelen met de vraag of justitie, als vertegenwoordiger van de samenleving, al dan niet geneigd zal zijn de dader milder te gaan straffen en hem op die manier te belonen voor zijn inspanningen in het kader van de bemiddeling. Meegaan in bemiddeling betekent voor slachtoffers ook een grote inspanning, waarbij ze zich zeer kwetsbaar opstellen nadat ze vaak al ernstig gekwetst geweest zijn. Ze halen uit dit proces vaak heel veel voor zichzelf, maar blijven doorheen de gerechtelijke afhandeling nogal eens vruchteloos zoeken naar beloning en erkenning van hun bijdrage hierin vanuit de samenleving.

De huidige bemiddeling in strafzaken wordt door slachtoffers vaak met gemengde gevoelens onthaald. Ze worden meegenomen in een afhandeling waar ze niet uitdrukkelijk voor kiezen, terwijl die vrije keuze een essentiële voorwaarde is bij bemiddeling. Eénmaal ze zich goed en wel realiseren dat de dader de gunst geniet van de afhandeling op parketniveau, haken ze af of participeren ze verder aan de bemiddeling met zeer gemengde gevoelens. Deze ervaringen bewijzen dat aan de link tussen bemiddeling en de specifieke afhandeling van de zaak door de diverse gerechtelijke instanties nog hard moet worden gewerkt.

Ook in de verspreiding van het gedachtegoed in onze samenleving moet meer worden geïnvesteerd. Al te vaak maken we mee dat slachtoffers niet gesteund en gedragen worden door hun directe omgeving als ze kiezen voor bemiddeling.

Opvolging na bemiddeling, ruimte om partijen terug te roepen indien een overeenkomst niet wordt uitgevoerd en daaromtrent op-

nieuw communicatie op gang brengen lijkt misschien niet direct realiseerbaar. Toch moet hierover worden nagedacht. De ontgoocheling bij slachtoffers is enorm groot als ze meemaken dat de dader de afgesproken afbetalingen van de schadevergoeding niet nakomt of zeer vlug stopzet. Het gevoel van bedrogen en beetgenomen te zijn weegt daarbij zeer zwaar door, vaak zwaarder dan de gemiste vergoeding.

Als afronding wil ik nog even aandacht vragen voor het feit dat een aanbod inzake bemiddeling verwachtingen creëert bij partijen. Voor slachtoffers is het duidelijk krijgen van hun eigen verwachtingen niet altijd evident, deze verwachtingen begrenzen al evenmin. Omgaan met een mislukking, de ontgoocheling bij de confrontatie met een weigering van de andere partij kan een grote impact hebben. Krijgen deze zaken in de praktijk niet te weinig aandacht? Misschien moeten bemiddelaars hieromtrent nog meer alert zijn en partijen indien nodig actief doorverwijzen naar steunfiguren of hulpverlening.

Ik hoop dat deze reflecties een aanzet kunnen zijn tot verder denken en zoeken. Reacties erop zijn bij mij heel erg welkom.

Nicole Robberecht
Slachtofferhulp
Dendermonde

Verslag samenspraak 15 december 2003

Ontwikkelingen over de taalgrens

Aansluitend op het thema van de vorige nieuwsbrief trachtte deze editie van de 'Samenspraak' enig licht te werpen op de stand van zaken met bemiddeling aan de andere kant van de taalgrens. Uitzonderlijk was de plaats van afspraak het gebouw van de Federale Overheidsdienst Justitie. Wellicht om die reden duurde het even alvorens de deelnemers de weg hadden gevonden naar de plechtig aandoende, mooie vergaderzaal op de eerste verdieping in de Waterloolaan.

Enkele tientallen geïnteresseerden kwamen opdagen, waaronder ook enkele Franstalige collega's.

Bij wijze van inleiding werd toegelicht hoe de ontwikkeling van bemiddeling in Vlaanderen aanvankelijk een zeer plaatselijke en relatief geïsoleerde poging was om tegemoet te komen aan concrete noden en behoeften die vanuit de praktijk door de vzw Oikoten op het terrein werden vastgesteld. Dit isolement werd het 'vereffeningsproject', zoals dit eerste bemiddelingsproject voor minderjarigen werd genoemd, bijna fataal. Op de valreep werd in '93 het verband duidelijk met een hele beweging rond herstelrecht, die zich inmiddels in het buitenland had ontwikkeld. Dit verband, grotendeels 'ontdekt' dank zij de samenwerking met de onderzoeksgroep Penologie en Victimologie van de KU-Leuven, betekende voor de praktijk het begin van de doorbraak.

Inspirerende zusterpraktijken werden gezocht in Canada, Nieuw Zeeland en de Verenigde Staten, terwijl we slechts in zeer geringe mate op de hoogte waren van wat zich in Wallonië afspeelde. Toch waren er op gezette tijden zeer plezierige en hartelijke contacten, doch deze misten regelmaat en systematische opvolging. Allicht was de taalbarrière hieraan niet vreemd.

Intussen is de bemiddeling het stadium van het experiment stilaan definitief voorbij. Regelgeving dringt zich op, ook en misschien vooral op federaal vlak. In functie hiervan wordt een activeren van de onderlinge afstelling en de systematischer samenwerking de volgende periode een prioriteit.

Na deze introductie gaf Denis Van Doosselaere een samenvattende schets van zijn bijdrage in de nieuwsbrief. Meer in het bijzonder ging hij in op de diverse vormen van bemiddeling in Wallonië.

Sterker ontwikkeld dan in Vlaanderen is de 'lokale bemiddeling'. Deze diensten staan op een zekere onafhankelijkheid t.a.v. het gerechtelijk systeem.

De bemiddeling met minderjarige daders is in Wallonië uitdrukkelijk gekaderd in erkende 'diensten voor educatieve en filantropische prestaties'. Drie van deze diensten zetten in de jaren '90 een beperkte praktijk op van dader-slachtofferbemiddeling. Hoofddoel van deze diensten bleef zeer sterk het vinden van een pedagogisch antwoord en in deze cultuur leeft er nogal wat weerstand tegen het werken in opdracht van de gerechtelijke instanties, zeker als het om het parket gaat.

Bij de meerderjarigen valt allereerst de Bemiddeling in Stafzaken te vermelden, met het wat onduidelijke statuut van de bemiddeling in deze context.

Herstelbemiddeling zit aan Waalse kant in de vzw 'Médiante' te Charleroi en telt 4,5 mandaten. Het gaat om bemiddelaars die in een viertal arrondissementen werkzaam zijn. Daarnaast gaat nogal wat aandacht naar de uitbouw van een aanbod van bemiddeling in de gevangenissen. Hiertoe kan een beroep worden gedaan op een experimentele (maar beperkte) subsidiëring vanwege de Franse gemeenschap.

Inzoemend op de projecten herstelbemiddeling, ziet Van Doosselaere weinig onderscheid tussen Noord en Zuid inzake toegepaste methoden. Wel valt op dat de evolutie in

Vlaanderen over het algemeen verder staat. Ook zijn de Vlaamse projecten veel sterker justitieel verankerd.

Van Doosselaere merkt fijntjes op dat de verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië ook te maken hebben met verschillen in toegekende middelen. Daarnaast heeft men in Vlaanderen veel sterker kunnen profiteren van wetenschappelijke ondersteuning (vooral dan vanwege de KU-Leuven), een steun die in Wallonië tot op vandaag veeleer beperkt is gebleven.

Inzake de perspectieven zijn er veel redenen om nauwer samen te werken. Hij denkt hierbij aan de uitwerking van een wettelijk kader, het ontwikkelen van een deontologische code én een opleiding voor de bemiddelaars.

Op zijn beurt gaf Johan Deklerck hierop toelichting bij zijn bijdrage in de nieuwsbrief.

Hij start met de stelling dat de actuele aandacht voor bemiddeling breed cultureel moet worden begrepen, als uiting van een tijdsgeest waarbinnen vaste structuren op de helling komen en de intersubjectieve werkelijkheid steeds meer 'te maken' wordt.

Het is verder volgens hem niet overdreven te stellen dat er inzake bemiddeling en herstelrecht doorheen Europa een culturele breuklijn loopt, die België a.h.w. middendoor snijdt ter hoogte van de taalgrens. In het zuiden lijkt men meer te zien in een cultuur van het woord, terwijl het noorden neigt naar een meer op resultaat gerichte aanpak. De oriëntatie van bemiddeling is in het zuiden meer op communicatie gericht, terwijl het noorden de bemiddeling meer structureel heeft ingepast. Betekenisvol is b.v. dat het woord 'herstelrecht' eigenlijk niet echt in het Frans te vertalen valt. Des te méér klinkt daar de term 'médiation', waarbij het eigenlijk niet eens relevant is of deze bemiddeling nu tussen dader en slachtoffer plaatsvindt, dan wel tussen twee 'gewone' burgers.

De situering van België op deze culturele breuklijn houdt volgens Deklerck voor de zich ontwikkelende Belgische bemiddelingspraktijk een interessante uitdaging in. Misschien kun-

nen we in België tot een creatieve synthese komen van beide benaderingen.

Pierre Wilderiane, directeur van het justitiehuis te Hoei, schetste hierop de situatie inzake de Bemiddeling in Strafzaken (BIS).

Een levensgroot onderscheid met herstelbemiddeling is alleszins dat deze werkvorm, na zowat een jaar experimentele praktijk, meteen al wettelijk werd geregeld. Ten gevolge hiervan zien we een zeer sterk vergelijkbare inpassing aan Vlaamse en aan Waalse kant met de voor deze bemiddeling verantwoordelijke justitie-assistenten eerst bij de parketten, en sinds '97 –'99 toegevoegd aan de Justitiehuisen opgericht in elk gerechtelijk arrondissement.

De oorspronkelijk voorziene consulenten BIS zijn, met het verschijnen van de Justitiehuisen, zowel in Vlaanderen als in Wallonië nagenoeg verdwenen. Mede hierdoor ontbreken over de laatste jaren voorlopig nog exacte cijfergegevens over de toepassing van BIS. Toch kan Wilderiane een aantal globale impressies meegeven.

Men kan zeggen dat de gemiddelde justitieassistent BIS iets minder dan 90 zaken per jaar behandelt. Na een steile opmars in de beginperiode is dit aantal de laatste jaren geleidelijk aan het afnemen. In het recente verleden was daar een aanwijsbare reden voor. De wet op de autonome werkstraf werd gestemd en haalt de gemeenschapsdienst uit BIS weg.

Vanaf één januari volgend jaar wordt dit de gangbare praktijk. Dit maakt de bemiddeling in strafzaken voor de magistraat duidelijk minder aantrekkelijk. De indruk is immers dat BIS in vele arrondissementen een punitief discours meedraagt. Zo oud als BIS zelf, is de discussie of de 'bemiddeling' ook in slachtofferloze delicten kan worden toegepast. Velen zien hierin een uitholling van het begrip 'bemiddeling'. Toch zien we globaal in de BIS-dossiers nog zowat 12 % slachtofferloze delicten. Daartegenover wordt in 73 % van de BIS-dossiers slechts één op de vier wettelijk

voorziene modaliteiten toegepast, doch dit betreft dan nog niet per definitie de bemiddeling met het slachtoffer. Globaal: BIS is toch wel iets meer/anders dan bemiddeling. De idee van de straf is niet ver weg.

Duidelijk is dat de toepassing van BIS niet overal op dezelfde wijze verloopt. Volgens Pierre Wilderiane tekent zich terzake niet meteen een onderscheid tussen Vlaanderen en Wallonië af. Veeleer zien we interarrondissementele verschillen. Soms hebben deze te maken met de omvang van de arrondissementen, het al dan niet grootstedelijk karakter ervan. Toch zijn de vastgestelde verschillen daartoe niet te herleiden. Het beeld is complexer dan dat. Maar nogmaals, ook hierin kan men niet meteen een onderscheid Vlaanderen – Wallonië zien.

Na deze inleidingen werd ruimte gemaakt voor vragen en discussie.

Antonio Buonatesta, coördinator van de vzw 'Médiante', geeft nadere uitleg bij de positionering van de bemiddeling-fase-strafuitvoering binnen zijn vereniging. Anders dan in Vlaanderen is dit aanbod niet zozeer gekoppeld aan specifieke penitentiaire instellingen: er wordt bemiddeld in meerdere regio's, op vraag. De toegepaste bemiddelingsmethode is geheel analoog met deze voor vonnis. Ook de behoeften bij de betrokken partijen zijn vergelijkbaar. De vraag is dan ook waarom het éne door de gemeenschappen en het andere door justitie wordt gefinancierd. Toch heeft het antwoord op deze vraag ook wel inhoudelijke implicaties: financiering door justitie roept een link op met de gerechtelijke besluitvorming. Op basis van de praktijk zijn hiervoor inderdaad argumenten.

Er worden vragen gesteld bij de stelling van Pierre Wilderiane dat er geen onderscheid zou zijn tussen Vlaanderen en Wallonië in de toepassing van BIS. Bram Van Droogenbroeck,

oud-bemiddelingsassistent, zag dat zijn Waalse collega's in de praktijk vlugger geneigd waren partijen door te verwijzen naar externe diensten, terwijl de Vlaamse assistenten alles eerder zelf deden. Denis Van Doosselaere merkt op dat deze vaststelling geheel in de lijn ligt van wat in de diverse inleidingen werd gezegd. De idee van bemiddeling is in Vlaanderen méér gelinkt met justitie, terwijl in Wallonië veeleer het beeld leeft van een brede, laagdrempelige bemiddelingsdienst voor allerlei intermenselijke conflicten

Dit brengt ons op het punt van de samenwerking van de justitieassistenten met externe bemiddelaars. Hier zien we geen verschil tussen beide landsdelen. Aan beide kanten van de taalgrens zit er spanning op de relatie herstelbemiddeling – BIS, hoewel veel afhangt van personen. Het is opvallend dat het contact met andere justitieassistenten (probatie, slachtofferonthaal) vaak soepeler verloopt.

Pierre Wilderiane wijst erop dat de samenwerking van externe diensten met de justitiehuisen soms wordt gehinderd door puur materiële omstandigheden, zoals het gebrek aan mankracht, ruimte en vergaderinfrastructuur. Er is nog een lange weg te gaan.

Er is bovendien ook behoefte aan een uitklaring van het profiel van de justitieassistent BIS, zeker nu de dienstverlening wegvalt uit dit kader. Wordt het nu écht een bemiddelaar of veeleer een 'dispatcher'. De eerstelijns hulp binnen de justitiehuisen ligt duidelijk méér in de lijn van dispatching. De vraag naar bemiddelingsaanbod is op dit niveau echter hoogst uitzonderlijk. Anderzijds wijst de praktijk ook uit dat effectieve bemiddeling op niveau van de justitiehuisen in een aantal gevallen ook wel werkbaar is.

Op politieniveau staan de Waalse diensten sterk op een zekere onafhankelijkheid t.a.v. de verwijzer. Bij een aantal projecten in Vlaanderen zien we een grotere gerichtheid op de gerechtelijke besluitvorming en dus op 'resultaat', al vallen ze, volgens Rudy Van Pee van de politionele bemiddeling te Meche-

len, niet allemaal op dezelfde lijn te zetten. Misschien zijn de verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië het meest zichtbaar bij de minderjarigen. Zoals gezegd was er in het zuiden van oudsher een grote weerstand tegen het werken in opdracht van het parket, omdat men hier een groot risico zag voor de rechtswaarborgen van de betrokken minderjarigen. Anderzijds zien we toch dat inmiddels ook daar door een zevental diensten ook op parket-niveau wordt gewerkt.

Het wetsvoorstel Maes, waarin voor bemiddeling een prominente plaats werd voorzien, werd in Wallonië, in tegenstelling tot Vlaanderen, dan weer ronduit negatief onthaald. Men beschouwt dit voorstel als een complete terugkeer van het jeugdrecht naar een penaal model, waarvoor de notie 'herstelrecht' fungeert als een aantrekkelijke, maar bedrieglijke verpakking.

Het nadenken rond 'jeugdsanctierecht' verschilt aanzienlijk in noord en zuid. Onderliggend speelt ook wel een zekere pragmatiek. Zo is het niet toevallig dat de alternatieven in Wallonië al zoveel jaar zo sterk werden uitgebouwd. De aantrekkelijkheid ervan lag ook in het nijpend gebrek aan middelen voor residentiële plaatsing. Alternatieven dus als geldbesparing.

De inhoud van het bemiddelingspleidooi vraagt om een andere benadering: van een 'rechtscultuur' naar een 'onderhandelingscultuur'. Dit is een moeilijke oefening. Het hoeft dan ook geen betoog dat op politiek niveau de bemiddeling voor velen slechts aantrekkelijk lijkt als ze resulteert in gecontroleerde diversie. Er wordt gerefereerd naar het Japans systeem waarbinnen de toegang tot justitie wordt bemoeilijkt (voorafgaandelijke bemiddelingspoging(en) quasi verplicht) mede om de kostprijs van de rechtspraak te drukken.

Denis Van Doosselaere vraagt zich af of de tegenstelling op dit vlak wel altijd zozeer een Noord-Zuid tegenstelling is.

Vanuit Vlaamse hoek wordt het beeld van de academische ondersteuning een beetje gerelativeerd. Zeker is dat de K.U.Leuven een enorme stimulerende invloed heeft gehad op de ontwikkeling van bemiddeling in Vlaanderen, maar momenteel is de academische betrokkenheid veeleer beperkt. Johan Deklerck bevestigt dit. De universiteiten hebben tegenwoordig een zeer uitgesproken internationale oriëntatie. Ten gevolge hiervan wordt het voor wetenschappers een stuk moeilijker om tijd te investeren in lokale praktijkontwikkelingen. Anderzijds moet aan Waalse kant toch ook melding worden gemaakt van de inspanningen vanuit de universiteit van Luik. Hoe dan ook, deze betrokkenheid blijft veel beperkter dan wat er in Vlaanderen te zien was en is. Gekoppeld aan deze wetenschappelijke ondersteuning was er een input aan middelen. Hierin ook laat zich dus een onevenwicht zien, wat zich aan Waalse kant vertaalde in een minder uitgesproken "zichtbaarheid" van de bemiddelingspraktijk en een geringere structurele inpassing.

Er wordt besloten met een blik op de toekomst. Iedereen is het erover eens dat de samenwerking Vlaanderen-Wallonië zou kunnen worden opgedreven. Deze noodzaak dringt zich onder meer op in functie van de noodzakelijke regelgeving rond bemiddeling in de strafrechtelijke context. Het is niet uit te sluiten dat het beleid hiervoor kortelings een soort werkgroep opricht. Actieve samenwerking wordt dan niet enkel een optie, maar een dringende noodzaak.

Hiermee liep deze boeiende 'Samenspraak' op zijn einde. De aanwezigen werden van harte bedankt voor hun actieve inbreng en voor hun inspanning de taalbarrières te overbruggen.

Leo Van Garsse

Brieven uit de gemeente Oudenaarde

Geachte heer Kafka,

Afgelopen maanden heb ik heel vaak aan u gedacht en me de vraag gesteld of ik zonder uw steun de subsidiëringsperikelen rond Suggnomè had kunnen doorspartelen. Toen ik op een morgen uit onrustige dromen ontwaakte, vroeg ik me af wat er nu precies gebeurd was. En wat dat met mij gedaan had. 'O God', zo nam ik uw woorden over, 'wat heb ik een inspannend beroep gekozen! Dag in, dag uit op reis. De opwinding veroorzaakt door de zakendrukke is veel groter dan op de zaak zelf, en bovendien wordt mij nog de plaag van het reizen op de hals geschoven, de zorg voor de treinaansluitingen, het ongeregelde, slechte eten, een steeds wisselende, nooit blijvende, nooit hartelijk wordende omgang met de mensen. Het kan allemaal naar de bliksem lopen!' Was ik in een monsterachtig ongedierte veranderd?

Tijd om dit vraagstuk op het gemak te doorgronden had ik niet. De lopende zaken drongen zich op. Zo eiste mijn werkgever een verslag van een studiedag die ik in augustus had bijgewoond en lag er de voor mij absurde opdracht om de bemiddelingspraktijk in cijfers te gieten. Dankzij de gewaardeerde hulp van mijn broodnodige collega's slaagde ik erin het laatste tot een goed einde te brengen. Maar het verslag van de studiedag wacht nog steeds om door mijn hand geschreven te worden. Waarom kom ik er niet toe, zoiets is toch in een handomdraai geklaard? *'Op 28 en 29 augustus 2003 was ik in het Nederlandse Veldhoven alwaar ik een internationaal congres bijwoonde, meer bepaald 'the Fourth International Conference on Conferencing, Circles and other Restorative Practices'. De titel van het congres luidde 'Building a Global Alliance for*

Restorative Practices and Family Empowerment' en de internationale bijeenkomst van 'practitioners, researchers, policy-makers and advocates from around the world' werd georganiseerd door het Amerikaanse 'International Institute for Restorative Practices'. Enkele plenaire sessies en talrijke workshops maakten een uitwisseling van kennis en praktijkervaring mogelijk. Ik woonde dit alles niet alleen bij, maar verzorgde tevens samen met John Blad (Erasmus Universiteit Rotterdam) een workshop over de herstelrechtelijke toestand in de Lage Landen'. Zoiets schrijft een mens puur mechanisch, geen vuiltje aan de lucht, maar als ik begin na te denken over wat er nu precies allemaal gezegd en getoond is tijdens het congres, dan is het al moeilijker om een touw te vinden om alles aan vast te knopen. Er lopen op zo'n congres een heleboel mensen (ik schat om en bij de tweehonderd personen) de vrije Nederlandse lucht in te ademen, en slechts af en toe kun je gedachten uitwisselen met een aanwezig exemplaar. Het meest inspirerende is nog wel het observeren van de gezichten (over de aangename aanblik van Nederlandse en Zweedse schone kan ik binnen dit kort bestek niet uitweiden, het spijt me genoeg) en het constateren van 'tiens, die heeft die tekst geschreven, nooit gedacht dat achter die façade zoveel diepgang schuilging'. Maar wat is diepgang? En komt het daar niet op aan? Inhoudelijk, wat valt er inhoudelijk te onthouden van de internationale bijeenkomst? Er moet toch iets mee te delen zijn, waarom betaalde Suggnomè anders het bijzonder hoge inschrijvingsbedrag?

Kijk, daar wringt het schoentje. Het ganse congres wordt met hoofdletters ontsierd (zie titels) en met luidruchtige Amerikanen opge-luisterd. Video's en boeken met betrekking tot het herstelrecht worden de hele tijd aangeprezen en de neiging overvalt me geregeld om die hele handel van de tafel te vegen en te schreeuwen dat ik zo niet kan nadenken. Maar ik jaag niet iedereen uit het congresge-

bouw, zo verstandig ben ik onderhand geworden, hoewel ik populariteit nog steeds een blijk van middelmatigheid vind. Neen, geestelijk verlaat ik de ruimte en loop dan wat verweesd te tobben. Wat heb ik hier te zoeken? En de anderen? Bij de aanvang van het congres had ik de oren gespist toen de inleider, iemand van de organiserende instantie, luidop de vraag stelde hoe we de retributiviteit konden verdrijven. Op zoiets zit ik te wachten en ik was zeer benieuwd naar het antwoord en het verloop van het congres. Het antwoord op de vraag was bedroevend: om de retributiviteit te verdrijven moesten we een 'Global Alliance' vormen! Maar waarom we die duivelse retributiviteit naar de schroothoop dienden te verwijzen en hoe we dat concreet behoorden aan te pakken, dat werd er niet bijgezegd. Misschien blijkt het wel uit het verloop van het congres, zo sprak ik mezelf moed in. Een mens steekt altijd iets op als hij of zij de ogen en oren openhoudt en enkele interessante workshops en boeiende video's zouden me ongetwijfeld een handje helpen. Maar helemaal helder werd het na afloop niet in mijn hoofd. Het viel me op dat Amerikanen recht uit het hart spreken en vooral getuigen over de eigen positieve ervaringen binnen het herstelrecht. Die ingesteldheid maakt het hen wellicht gemakkelijker om hun succesverhalen te 'verkopen', maar zonder gevaar is dit niet. Zo fronste ik de wenkbrauwen toen ik een video zag over een 'school conferencing'. Een jonge meid van rond de zestien jaar was betrapt op het bezit van een kleine hoeveelheid cannabis (voor eigen gebruik, zouden wij het noemen) en daar was een ganse rel rond ontstaan. In de georganiseerde conferentie kwam men uiteindelijk tot een voorstel: gedurende enkele weken moest het meisje zich elke morgen in de klas rechtstellen en verklaren dat ze geen drugs bij zich had. Zij weigerde dit voorstel te aanvaarden en de persoon die de conferentie leidde zei dat dat kon, het was een vrijwillig gebeuren, maar liet duidelijk blijken dat het meisje de storende factor in het gebeuren was en dat ze de gevolgen dan maar moest dragen.

Enkele weken later zat het meisje op een andere school, waar het niet aangenaam vertoeven was (wie weet was het wel zo'n 'gangsta school') en nog wat later kwam ze met hangende pootjes terug naar haar oude school waar ze gedwee in de rij stapte. Een succesverhaal, zo leek de conclusie te zijn.

In een andere workshop werd het thema 'herstelrecht met daklozen' aangesneden. Het was bijzonder boeiend, maar wanneer ik vroeg wat de ervaringen waren met de slachtoffers van 'criminele feiten' die daklozen ontgetwijfeld plegen, dan bleek dat men het herstelrecht uitsluitend binnenshuis toepaste. Daar is niets verkeerd mee, zo dacht ik, en het was een boeiend experiment, maar zegt het niets over het onvermogen om de brug te slaan naar de maatschappelijke werkelijkheid? En is die brug niet dé voorwaarde om het herstelrecht echt iets te laten betekenen? Mijn favoriete workshop was echter deze over de door het herstelrecht te volgen mediastrategie. Waren definities die door iedereen gedeeld werden wel noodzakelijk en hoe ver kunnen we gaan in de hertaling om de boodschap voor leken verstaanbaar te maken, zo luidden de vragen. De moderator wou de discussie aan de hand van een voorbeeld op gang brengen en hij deelde zijn ervaring met de aanwezigen mee. Hij had meegewerkt aan de totstandkoming van een nieuwe conflict-hantering binnen het schoolsysteem, waarbij scholen eerst verplicht waren een alternatief te vinden alvorens een leerling buiten te smijten. Maar uiteindelijk kwamen we binnen de workshop nooit toe aan de mediastrategie die men hiervoor uitgestippeld had. Telkens bleven we maar kibbelen over de vraag of dat transfersysteem wel goed was en of het wel herstelgericht was. Hoe gaan we zo ooit kunnen sensibiliseren via de media, vroeg ik me af. En ach, wat bakte ik er zelf van in mijn workshop? Bitter weinig moet ik toegeven. De workshop was in tijd gereduceerd van 80 naar 40 minuten en het betrof dan nog een duopresentatie door twee personen die meen-

den veel te zeggen te hebben en dus elk de beschikbare tijd overschreden. Bovendien sprak de titel over 'Restorative Justice in the Netherlands', zodat ik eerst nog duidelijk moest maken dat België nog steeds 'onafhankelijk' is (of hoe heet het?). Achteraf werd ik wel aangesproken door een vertegenwoordigster van het Engelse Home Office en enkele maanden later speelde ik gastheer voor enkele van haar collega's, waarna men verklaarde dat het Home Office de rode loper gereed houdt voor een Belgische delegatie. Zou daar de meerwaarde van soortgelijke congressen te vinden zijn?

Mijnheer Kafka, dat waren ervaringen nog voordat gevreesd werd voor het voortbestaan van Suggnomè. Eind december, enkele weken voor het aflopen van ons contract met justitie en terwijl we voor de tweede maal in arbeidsrechtelijke vooropzeg waren geplaatst, werd het voor mij bijzonder moeilijk om optimistisch te zijn. En om zelfs maar te kunnen begrijpen wat er nu eigenlijk gebeurde. In beleidsteksten belooft men de buitengerechtelijke bemiddeling uit te breiden, maar dat blijkt niet zo makkelijk uitvoerbaar te zijn. Begroting en bureaucratie, daar kan ik mij nog iets bij voorstellen, maar hoe dacht het beleid nu echt over bemiddeling en herstel? Dat wordt nergens duidelijk verwoord en wie het spreken van de politici in de media volgt kan zich moeilijk van de idee ontdoen dat men niet bereid is verder te gaan dan het aanspreken van daders op hun verantwoordelijkheid en het herstellen van de schade toegebracht aan de samenleving. Maar zit er niet een fundamentele spreken in het herstelrechtelijk discours? Hoe bekijken beleidsmakers en andere 'gevestigde waarden binnen het strafrecht' dan de bemiddeling? Geen idee. Het blijft dus gissen en de feitelijke gebeurtenissen interpreteren. Goed, het contract met Suggnomè werd uiteindelijk verlengd en er viel zelfs een uitbreiding uit de lucht. Wat bewijst dat? Ik weet het echt niet. En ik merk dat diepe twijfels hieromtrent niet zonder meer bespreekbaar

zijn. Wellicht uit vrees om in een negatieve spiraal terecht te komen, maar toch, is dit zwijgen geen gevaarlijk spel? En steeds meer voel ik me als uw hoofdfiguur K uit 'Het Slot': *'Toen leek het K. alsof ze nu iedere verbinding met hem hadden verbroken en alsof hij nu wel vrijer was dan ooit en hij hier op deze verder voor hem verboden plek kon wachten zo lang hij wilde en alsof hij deze vrijheid voor zichzelf had bevochten zoals vrijwel geen ander dat zou kunnen en niemand hem mocht aanraken of verdrijven, ja, amper aanspreken, maar – deze overtuiging was minstens even sterk – alsof er tegelijkertijd niets zinlozers, niets vertwijfelders was dan deze vrijheid, dit wachten, deze onschendbaarheid.'*

Zou ik in deze ervaring alleen staan? Of wijst het op een 'onderliggende maatschappelijke evolutie'? Het zou me niets verwoonderen, maar wat heb ik eraan als dat het geval is? Laat ik maar gezond blijven en mijn verlangen om Indiaan te worden aanboren, zoals u het zo mooi verwoord hebt: *'Als je toch eens een Indiaan was, meteen op je hoede, en op het hollende paard, scheef in de lucht, altijd weer trilde over de trillende grond, tot je de sporen vergat, want er waren geen sporen, tot je de teugels wegsmeet, want er waren geen teugels, en nauwelijks het land voor je als glad gemaaide heide zag, al zonder paardenek en zonder paardehoofd.'* Mijnheer Kafka, wanneer u voorlas uit uw oeuvre lag de zaal vaak plat van het lachen, zo las ik in uw biografie. Ik snap steeds beter waarom en het ligt geenszins aan een onvermogen van een publiek dat dan maar de boodschap van de schrijver weghoont! Ikzelf kan alleen hopen ooit op die manier in het leven te staan en ik begin alvast met het opvolgen van de raad van Salinger, een collega van u, door voortaan niet meer tederheid aan de dingen te schenken dan dat de natuur deed. Het vermijden van de sentimentaliteit, met andere woorden, in ieder geval in de ruimte van het strafrecht.

Dat moet toch lukken zonder lid te worden van het Vlaams Blok? Hoe ik in de 'andere ruimtes' zal zijn, is me op dit ogenblik een raadsel. Ik laat het u nog weten wanneer mijn natuurkundige studie verder gevorderd is en ik mijn voornemen om Praag te bezoeken eindelijk eens uitvoer. Uw lezer,

Frediker Bullens

Goed om weten

Een nieuw en zeer handig werkinstrument.

Herstelrecht is de voorbije jaren uitgegroeid tot een prominent thema van onderzoek, beleidsontwikkeling en theorievorming in de sfeer van straftoemeting en criminologie. Dit gaf aanleiding tot een inmiddels indrukwekkend aantal publicaties.

In ons taalgebied werd hieraan nog een extra impuls gegeven met de ontwikkelingen in de richting van een méér op herstel georiënteerde strafuitvoering en met het verschijnen van de herstelconsulenten. Inzake de zogenaamde 'herstelgerichte detentie' speelt België internationaal momenteel dan ook een pioniersrol.

In heel deze evolutie wordt het soms moeilijk om door het bos de bomen te blijven zien. De veelheid aan publicaties roept bij de geïnteresseerde lezer immers de behoefte op aan enige oriëntatie.

De afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie van de K.U.-Leuven verschaftte hiertoe zopas een handig instrument, dit in de

vorm van een bibliografie rond herstelrecht en herstelgerichte strafuitvoering.

Dit document bevat niet enkel lijsten van titels en auteurs, telkens wordt ook een beknopte omschrijving gegeven van wat de lezer te verwachten heeft.

De auteurs maakten een onderscheid tussen het bredere herstelrecht en de herstelgerichte detentie enerzijds, Belgische en internationale ontwikkelingen anderzijds. Het werk bevat een overvloed aan verwijzingen naar Nederlandstalige publicaties.

Hoewel men zich terdege bewust is van de onvolledigheid en de voorlopigheid van dergelijk overzicht, toch meenden de auteurs hiermee een handig kompas te verschaffen aan al wie momenteel sleutelt aan een meer op herstelgerichte strafrechtelijke cultuur, met bijzondere aandacht voor de herstelconsulenten. Naar ons gevoelen zijn ze in dit opzet uitstekend geslaagd. We bevelen dit overzichtswerk dan ook warm aan!

Kris VANSPAUWEN, Luc ROBERT,
Ivo AERTSEN, Stephan PARMENTIER. *Herstelrecht en herstelgerichte strafuitvoering een selectieve en geannoteerde bibliografie*, Leuven, K.U.Leuven, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie, december 2003, pp.84.

Te bekomen, aan de prijs van slechts 10 euro, via het secretariaat van de afdeling, H. Hooverplein 10 te Leuven, t.a.v. mevr. Andrea Ons, of via Andrea.ons@law.kuleuven.ac.be

W ist je dat.....

- BAL en enkele stuurgroepleden op studiereis zijn gegaan naar Londen in november 2003...
- Herstelrecht en bemiddeling ook over de plas wijd verspreid is...
- In Engeland zowel op praktijk niveau als op beleidsniveau er ruime interesse is voor herstelrecht...
- Bram niet met Pieter in één bed wilde slapen, maar wel met Petra in twee bedden...
- In Londen de aperitief in de pubs start om 17 uur en het vaak happy hour is...
- Mensen afzakken na hun werk naar de pubs en dit tot zeer aangename discussies en uitwisselingen kan leiden...
- De hotelmanager veel weg had van Jamie Oliver...
- Indisch eten en een inhoudelijke discussie met Martin Wright een ideale combinatie zijn...(de vraag die ter discussie lag: 'Is herstelrecht toepasbaar bij daden van terrorisme?')
- Londense restaurants proberen om toeristen in 't zak te zetten, maar dit buiten de alertheid van een Belgische bemiddelaar gerekend was...
- Londense pubs sluiten om 23 uur...je een andere pub opzoekt, alle gasten daar nog zitten met volle glazen, maar wij toch worden weggestuurd...
- We onder begeleiding van Marleen Scavenels een 'blitz'bezoek gebracht hebben aan Tate Modern...
- Wanneer we de groep opsplitsten en onze gids 'Bram' in een andere groep zat, sommigen totaal de weg kwijt raakten...
- Thames Valley Police een goed georganiseerde politie'macht' is, we goed ontvangen werden, maar toch het gevoel kregen een bende ondeugende schoolkinderen te zijn...roken onder het bureau van de chef, je drankje mee naar buiten nemen, horen niet thuis in de politiebouwen...

- De musical 'Fame' ook mensen aangesproken heeft die in het dagdagelijkse leven nooit naar zulk een optreden zouden gaan...
- Het een heel aangename, voor herhaling vatbare studiereis was...
- Ondanks de verbazing van sommigen onder ons, wij deze reis ook serieus namen en er uitgebreid verslag werd genomen...
- Wij iedereen willen laten meeproeven van onze inhoudelijke ervaringen, via een verslagboek dat terug te vinden is via de website van Suggnomè...
www.suggnome.be/actueel

Veel leesplezier...vanwege het BAL -team

Enkele praktische mededelingen:

- ♦ De *Samenspraken* 2004 zullen plaats vinden op:
12 maart 2004
14 juni 2004
24 september 2004
10 december 2004
- ♦ Aan onze lezers vragen wij, omwille van te hoge onkosten, een bijdrage van **7.50 euro/jaar** voor de toelevering van de nieuwsbrief. Het bedrag kan op rekening 736-0001066-63 van Suggnomè Vzw worden gestort met vermelding:.....
'Suggnomè nieuwsbrief 2004'.

“SAMENSPRAAK”

12 maart 2004

‘Ministerie van Vlaamse Gemeenschap’

Markiesgebouw Zaal 100

Markiesstraat 1

1000 Brussel

**Thema: Artikel 10 van het Kaderbesluit van de Europese Unie van 15 maart 2001:
reflecties vanuit het beleid en de slachtofferbeweging.**

Programma

- 12.30 u Welkom.
- 13.15 u De samenspraak wordt ingeleid door:
- mevrouw Martine Puttaert, kabinetsmedewerkster Vlaams minister van Welzijn,
Gezondheid en Gelijke Kansen
- een vertegenwoordiger van slachtofferhulp
- 14.00 u Vraagstelling en debat
- 16.30 u Einde

Inschrijven kan via het bezorgen van bijgevoegde inschrijvingsstrook aan het secretariaat van Suggnomè of via het sturen van een e-mail naar suggnome@wol.be, en dit vóór 8 maart 2004. Er worden geen broodjes voorzien.

Voor bijkomende inlichtingen kan u terecht bij Noëlla Verreth op het secretariaat van Suggnomè.

INSCHRIJVINGSTROOK

SAMENSPRAAK 12 maart 2004

Hiermee bevestig ik dat ik,

.....(naam)

aanwezig zal zijn op 12 maart 2004.

Handtekening